Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalok felkészítése az oktatás révén a fenntartható fejlődés megvalósítására

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2023/C 100/06)

Előadó: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.11.24.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.12.15.
Plenáris ülésszak száma:	574.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	126/1/1

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy erősítsék meg a COP26-on arra vonatkozóan tett kötelezettségvállalásukat ([1]), hogy az éghajlat-politikát és a fenntartható fejlődést a tanterveik központi elemévé teszik. Alapvetően fontos felismerni, hogy a fiatalokkal együtt újra kell gondolni a jövőt, és olyan új társadalmi szerződést kell kidolgozni, amely pozitív változásokat hoz az oktatásban.

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a paradigmaváltás megvalósítása érdekében egy általános és átfogó megközelítésre van szükség, amely biztosítja a különböző érdekelt felek, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek közötti együttműködést. Az ifjúsági szervezetek és az iskolarendszeren kívüli oktatás döntő szerepet játszanak a fenntartható fejlődési célokkal kapcsolatos tudatosság növelésében és azok végrehajtásának támogatásában.

1.3. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy 2023-ban, a készségek európai évében is fordítson figyelmet a fiatalok szükségleteire, összekapcsolva azt a fenntartható fejlődéssel és azokkal a kihívásokkal, amelyekkel a fiataloknak a változó világban szembe kell nézniük.

1.4. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság koordináló szerepet tölt be a projektek, a képzés, a bevált gyakorlatok cseréje és a tanárok közötti kommunikáció előmozdításában, annak érdekében, hogy előmozdítsa a fenntartható fejlődési célok oktatásban való megjelenítését. A fenntartható fejlődést szolgáló, mind elméleti, mind gyakorlati oktatási megközelítéseket és stratégiákat azonban helyi, nemzeti és regionális szinten kell kidolgozni, és azoknak következetes kutatáson és egyértelmű cselekvési terveken kell alapulniuk. Ennek magában kell foglalnia a nyomon követést, lehetővé téve a folyamatos fejlesztést és tapasztalatcserét.

1.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szociális és a civil párbeszédnek fontos szerepe van abban, hogy a fenntartható fejlődési célokat beépítsék az oktatás különböző szintjeibe, az iskolarendszerű és az iskolarendszeren kívüli oktatásba, valamint a tanárképzésbe, biztosítva, hogy ezeknek része legyen egy konkrét tanulási célokat kitűző és értékelési módszereket alkalmazó célzott kompetenciakeret.

1.6. Az EGSZB rámutat arra, hogy mindenkinek szüksége van az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez szükséges ismeretekre, különös tekintettel a fenntartható fogyasztás és termelés valamennyi aspektusára, a felelős élelmiszer-választásra és az élelmiszer-pazarlás csökkentésére, valamint a fenntartható energia használatára. A gyermekek oktatását a szülők egész életen át tartó tanulásával és a polgárok oktatásával kell támogatni. Emellett igyekezni kell mindenkit bevonni, többek között a fiatalok által irányított, e témával foglalkozó szervezetek támogatása révén.

([1]) Az oktatási és környezetvédelmi miniszterek COP26 alkalmával tartott csúcstalálkozójának társelnöki következtetései, „Learn for our Planet. Act for the climate”.

1.7. Az EGSZB kéri, hogy az uniós beruházások jobban kapcsolódjanak a fenntartható fejlődést szolgáló oktatáshoz, és ehhez használjanak fel olyan uniós alapokat, mint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, az Erasmus+, a Horizont, az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+).

1.8. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy hajtsanak végre fenntartható és minőségi közberuházásokat annak biztosítására, hogy a fenntartható fejlődési célok ne csak elméletben, hanem a gyakorlatban is beépüljenek a nemzeti oktatásba, olyan átfogó tantervek kidolgozásával, amelyek kritikus gondolkodásra és megalapozott döntéshozatalra nevelnek.

1.9. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy nyújtsanak hatékony támogatást a tanároknak a szakma vonzóbbá tétele érdekében. Bár Európában hatalmas tanárhiány tapasztalható, a fenntarthatóságot szolgáló oktatáshoz megbecsült tanárokra van szükség, akik tisztességes fizetést kapnak és jó munkakörülmények között dolgozhatnak. Az oktatási rendszer átalakításához elengedhetetlen biztosítani a tanárok magas színvonalú alap- és továbbképzését, a méltányosság és a befogadás érvényesülését az oktatási és képzési rendszerekben, valamint az innovatív iskolaszervezetet.

1.10. Az EGSZB kéri, hogy az oktatási és tanulási folyamat középpontjában a fiatalok álljanak. Ez úgy érhető el, ha csökkentik a tanári szakmához kapcsolódó bürokráciát, az innovatív pedagógiára és a diákokkal való szoros együttműködésre összpontosítanak. Ezzel összefüggésben fontos, hogy minden tanárt felkészítsenek az új technológiák hatékony használatára és az új tanulási környezetekre, mind a tantervet, mind saját életüket illetően. Hasznos lenne értékelni, hogy létre lehetne-e hozni egy, a bevált gyakorlatok cseréjét célzó online platformot vagy honlapot.

1.11. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az egyenlőtlenségek megszüntetése érdekében – a fenntartható fejlődést szolgáló oktatással összhangban – dolgozzon ki egy a szegénység és a korai iskolaelhagyás csökkentésére vonatkozó európai mutatót. Ezt egy globális mutatóval együtt lehetne kidolgozni.

2. **Előzmények és háttér**

2.1. *A fenntartható fejlődés szükségessége*

2.1.1. A politikusoknak, a döntéshozóknak és az érdekelt feleknek minden szinten el kell ismerniük, hogy a fosszilis tüzelőanyagokon alapuló, erőforrás-igényes és lineáris gazdaságról a klímabarát körforgásos gazdaságra való, széles körű átállás égetően szükséges, de jelentősen megbolygatja a polgárok, különösen a fiatalok és a jövő nemzedékek életét és jövőbeli terveit.

2.1.2. Oroszország Ukrajna elleni háborúja rávilágított Európa fenntarthatatlan fosszilisenergia-függőségére is, és új geopolitikai kontextusba helyezte a zöld átállást. Függőségünk csökkentése érdekében a dekarbonizáció felgyorsítása elkerülhetetlen, és nagyobb szükség van rá, mint valaha. A jelenlegi és jövőbeli kihívások tükrében a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrend, az abban foglalt 17 fenntartható fejlődési cél és az a vállalás, hogy senkit és egyetlen helyet sem hagyunk hátra, egyedülálló utat kínál a jólléti gazdasághoz, a jobb újjáépítéshez, valamint egy méltányosabb, igazságosabb, befogadóbb, fenntarthatóbb és reziliensebb világ megteremtéséhez.

2.1.3. A közeljövőben az Uniónak jó példával kell elöl járnia a zöld és társadalmilag igazságos átmenet felé vezető, gazdaságilag fenntartható út kialakításában. Ennek elérése érdekében az EGSZB arra kéri a tagállamokat és az uniós intézményeket, hogy készítsék fel a fiatalokat, illetve vonják be őket a döntéshozatalba, az oktatás és a foglalkoztatás átalakításába, valamint még több fiatal mozgósításába. Az ENSZ Közgyűlése által 1995-ben elfogadott, *a 2000-ig tartó és az azt követő időszakra vonatkozó Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram* ([2]) szerint a fiatalok minden országban a fejlődés fő emberi erőforrásai, és a társadalmi átalakulás, a gazdasági fejlődés és a technológiai innováció kulcsfontosságú szereplői. Az EGSZB rámutat, hogy a fiatalok a jövő vezetői. Támogatni kell őket a progresszív innovációhoz való hozzáférésben, és a fenntartható fejlődés előmozdítása érdekében teljes mértékben be kell vonni őket a politikai döntéshozatalba.

2.1.4. E saját kezdeményezésű vélemény célja annak elemzése, hogy a fenntartható fejlődési célok beépülnek-e a tagállamok tantervébe, és ha igen, hogyan, valamint annak vizsgálata, hogy az egyes tagállamok által alkalmazott megközelítés a fenntartható fejlődés előmozdítását szolgáló, transzformatív oktatásnak tekinthető-e ([3]). A vélemény emellett az Európai Bizottság és a tagállamok támogatása céljából ajánlásokat fogalmaz meg azzal kapcsolatban, hogy miként lehet előmozdítani a lehetőségeket és leküzdeni a kihívásokat az ifjúságpolitikák továbbfejlesztése érdekében, biztosítva ugyanakkor a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás korai szakasztól kezdődő általános érvényesítését.

([2]) ENSZ – World programme of action for youth.

([3]) Különböző kifejezések vannak használatban – a vélemény a „fenntartható fejlődés előmozdítását szolgáló transzformatív oktatásra” vonatkozik. A „fenntartható fejlődést szolgáló oktatás” és a „környezeti fenntarthatóságot szolgáló oktatás” ugyanakkor a jelenlegi kontextusban felcserélhető. Lásd még a függelékben található szójegyzéket.

2.2. *Szakpolitikai környezet*

2.2.1. 2015-ben az Egyesült Nemzetek Szervezete elfogadta a fenntartható fejlődési célokat mint a környezetkárosodás, valamint a társadalmi és gazdasági fejlődés kérdéseinek együttes kezelését célzó ambiciózus tervet a világ számára. A 17 fenntartható fejlődési cél és az ezekhez kapcsolódó 169, 2030-ig elérendő célkitűzés középpontjában az oktatás áll. Az oktatás emberi jog, és az oktatásnak (ezen belül a fenntarthatóságot szolgáló oktatásnak) mindenki számára hozzáférhetőnek kell lennie. A fenntartható fejlődési célok megvalósításával foglalkozó UNESCO-jelentés szerint azonban a közoktatás nem mindenki számára ingyenes, és gyakran nem inkluzív. A 4.7. fenntartható fejlődési cél végrehajtása ezért nehéznek bizonyult. Emellett a jelentés szerint sok ország még mindig nem teljes mértékben elkötelezett amellett, hogy az éghajlat-politikai fellépést a tanterv központi részévé tegye ([4]).

2.2.2. A 4.7. fenntartható fejlődési cél kimondja, hogy 2030-ig az aláíróknak biztosítaniuk kell, hogy „minden tanuló szert tegyen a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges ismeretekre és készségekre, többek között a fenntartható fejlődéssel és a fenntartható életmóddal, az emberi jogokkal, a nemek közötti egyenlőséggel, a béke és erőszakmentesség kultúrájának előmozdításával, a világpolgársággal, valamint a kulturális sokféleség és a kultúra fenntartható fejlődéshez való hozzájárulásának elismerésével kapcsolatos oktatás révén”. Az ehhez kapcsolódó, az *Uniós stratégia mindenki zöld készségeinek és kompetenciáinak fejlesztésére* című EGSZB-vélemény ([5]) összhangban van ezzel az ajánlással.

2.2.3. Az elmúlt években az uniós politika egyre nagyobb figyelmet szentelt a környezeti fenntarthatóságnak. A 2019-ben elindított európai zöld megállapodás ([6]) az Európai Bizottság arra irányuló terve, hogy fenntarthatóvá tegye az Unió gazdaságát. Ez jelzi azon törekvését, hogy Európa 2050-re az első klímasemleges kontinenssé váljon.

2.2.4. Az Európai Bizottság a zöld átálláshoz való hozzájárulást célzó oktatási és képzési tervének részeként számos kezdeményezést javasolt: először az „Oktatás az éghajlatért” koalíció elindítását ([7]); másodszor a közelmúltban elfogadott, „a környezet védelmét célzó szerepvállalás ösztönzése a fiatalok mint a változás előmozdítói körében” című tanácsi következtetéseket ([8]), valamint a zöld átállást és a fenntartható fejlődést szolgáló tanulásról szóló tanácsi ajánlást ([9]). Harmadszor pedig az éghajlatváltozással és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos európai kompetenciakeret kidolgozását ([10]).

2.2.5. Az Oktatási, Ifjúsági, Kulturális és Sportügyi Tanács 2022. április 4–5-i ülésén hangsúlyozta a sportnak a fenntartható környezetre való nevelésben betöltött fontos szerepét, és javasolta, hogy *„térképezzék fel, hogy a sportklubok, a szövetségek és a sport területén tevékenykedő egyéb érdekelt felek körében miként lehetne előmozdítani a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos oktatást, valamint kialakítani a környezeti és polgári felelősségvállalást”* ([11]).

2.2.6. Az ifjúság európai évének (2022) is egyik célja a zöld és digitális átállás által kínált új esélyek és lehetőségek népszerűsítése. A zöld és digitális átállásnak inkluzívnak kell lennie, és az átállás során figyelmet kell fordítani a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiataloknak és a fiatalok veszélyeztetett csoportjainak az integrálására is. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy 2023-ban, a készségek európai évében is fordítson figyelmet a fiatalok szükségleteire, összekapcsolva azt a fenntartható fejlődéssel és azokkal a kihívásokkal, amelyekkel a fiataloknak a változó világban szembe kell nézniük.

([4]) UNESCO Global education monitoring report, 2021/2: non-state actors in education: who chooses? who loses?

([5]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Uniós stratégia mindenki zöld készségeinek és kompetenciáinak fejlesztésére (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 56., 2021.2.16., 1. o.).

([6]) Európai zöld megállapodás.

([7]) Európai Bizottság – Education for Climate Coalition.

([8]) A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott következtetések – A környezet védelmét célzó szerepvállalás ösztönzése a fiatalok mint a változás előmozdítói körében (HL C 159., 2022.4.12., 9. o.).

([9]) A Tanács ajánlása (2022. június 16.) a zöld átállást és a fenntartható fejlődést szolgáló tanulásról (HL C 243., 2022.6.27., 1. o.).

([10]) Bianchi, G., Pisiotis, U. és Cabrera Giraldez, M., GreenComp – The European sustainability competence framework. Punie, Y. és Bacigalupo, M., (szerkesztők), EUR 30955 EN, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2022; ISBN 978-92-76-46485-3, doi:10.2760/13286, JRC128040.

([11]) A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott következtetések – A sport és a testmozgás mint a fenntartható fejlődést szolgáló magatartásformálás ígéretes mozgatórugói (HL C 170., 2022.4.25., 1. o.).

2.2.7. Fontos, hogy az uniós beruházások jobban összekapcsolódjanak a fenntartható fejlődést szolgáló oktatással, és ehhez használjanak fel olyan uniós alapokat, mint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, az Erasmus+, a Horizont, az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+). A biológiai sokféleség csökkenése, a szennyezés és az éghajlatváltozás elleni küzdelem a 2021–2027-es időszakra szóló új Erasmus+ program négy átfogó prioritásának egyike, a befogadás és a sokféleség, a digitális átalakulás és a demokratikus folyamatokban való részvétel ösztönzése mellett. Az EGSZB üdvözli, hogy a szénlábnyom csökkentése érdekében az Erasmus programban is ösztönözni fogják az online mobilitást.

3. **Ifjúság, oktatás és fenntartható fejlődés**

3.1. A fiatalok átképzése és továbbképzése során figyelembe kell venni, hogy a készségfejlesztés fontos szerepet játszik az éghajlatváltozás mérséklése és az ahhoz való alkalmazkodás terén, valamint a körforgásos gazdaságban. A szociális partnerek (munkáltatói szervezetek és a munkavállalók szakszervezetei) és a civil társadalmi szervezetek kulcsszerepet játszanak a munkakörök kialakításában, valamint a szakmai és foglalkozási standardok meghatározásában, és a fenntarthatósági szempontok tanulószerződéses gyakorlati képzésekbe és a munkavállalói képzésbe történő beépítésében. A szociális partnerek és a civil társadalom segíti a fiatalokat abban, hogy az iskolából a munka világába való átmenet során oly módon tudjanak alkalmazkodni, amely a fenntartható fejlődést is magában foglalja. A szociális és civil párbeszéd alapvető szerepet játszik, és azt meg kell erősíteni.

3.2. A fiataloknak digitális integrációra és társadalmi befogadásra, minőségi oktatásra és képzésekre, stabil foglalkoztatásra, jó munkakörülményekre, megfizethető lakhatásra és az éghajlatváltozás elleni mindennapi küzdelemhez nyújtott támogatásra van szükségük. További kutatásra és adatokra van szükség az éghajlatváltozás országokra és régiókra gyakorolt, valamint helyi szinten tapasztalható hatásairól, és ezeket össze kell kapcsolni a készségekre és munkahelyekre vonatkozó prognózissal. Annak elismerése mellett, hogy Európában és más kontinenseken jelentős élelmiszerválság áll fenn, a fiataloknak meg kell ismerniük a fenntartható fogyasztás és termelés valamennyi aspektusát, hogy csökkentsék az élelmiszer-pazarlást, és felelősen válasszák meg a szükséges élelmiszereket.

3.3. Az egyenlőtlenség kezelésére egy a szegénység és a korai iskolaelhagyás csökkentésére vonatkozó globális és európai mutatót kell bevezetni, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos oktatással összhangban. A vidéki területeknek a munkalehetőségek hiánya és az elégtelen oktatási lehetőségek miatti elnéptelenedése káros hatással van a fiatal családokra. A korai iskolaelhagyás a városi és a vidéki területeken egyaránt problémát jelent, ezért a munkaerőpiaccal és a méltányos gazdasági növekedéssel foglalkozó szakpolitikáknak hatékonyan kell működniük, hogy csökkenthessék a NEET-fiatalok ([12]) számát.

3.4. A színvonalas és eredményes tanulószerződéses gyakorlati képzés európai keretrendszerének ([13]) hatékony végrehajtása és a szakmai gyakorlatok európai minőségi keretrendszerének megerősítése nélkülözhetetlen a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos oktatás szempontjából.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy tekintettel e kérdések nagyságrendjére, összetettségére és sürgető mivoltára, az Unió és a tagállamok részéről fokozottabb és összehangoltabb erőfeszítésekre van szükség, többek között a fenntarthatóságot szolgáló oktatás fejlesztése terén, ami most kulcsfontosságú. Ez magában foglalja a fenntartható energia használatának oktatását is. A bevált gyakorlatok országok és szervezetek közötti cseréje mellett rendszeresen nyomon kell követni és fel kell térképezni az oktatásra vonatkozó uniós és tagállami szakpolitikákat. A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos oktatás középpontjában a humanista értékek állnak, amelyek a tudás elsajátítására és – a környezeti és társadalmi következményeket is figyelembe véve – kiegyensúlyozott gyakorlati megoldások kialakítására összpontosítanak.

3.6. A tanárok és a szülők alapvető szerepet játszanak a fenntartható környezetről szóló oktatásban. A tanárokat és oktatókat a fenntarthatóságról szóló, színvonalas szakmai alapképzéssel és folyamatos továbbképzésekkel kell támogatni. Az EGSZB *„Uniós stratégia mindenki zöld készségeinek és kompetenciáinak fejlesztésére”* ([14]) című véleménye hangsúlyozta, hogy mindenkinek rendelkeznie kell az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez szükséges ismeretekkel. A szülők egész életen át tartó tanulása és a polgárok oktatása kulcsfontosságú, amit az érintettek bevonásával – többek között az ifjúsági szervezetek e téren történő támogatása révén – meg kell erősíteni.

([12]) A NEET a „nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő” kifejezés angol nyelvű rövidítése, és olyan munkanélküli személyre utal, aki nem vesz részt oktatásban vagy szakképzésben.

([13]) A Tanács ajánlása (2018. március 15.) a színvonalas és eredményes tanulószerződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről (HL C 153., 2018.5.2., 1. o.).

([14]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Uniós stratégia mindenki zöld készségeinek és kompetenciáinak fejlesztésére (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 56., 2021.2.16., 1. o.).

3.7. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy nyújtsanak hatékony támogatást a tanároknak a szakma vonzóbbá tétele érdekében. Bár Európában hatalmas tanárhiány tapasztalható, a fenntarthatóságot szolgáló oktatáshoz megbecsült tanárokra van szükség, akik tisztességes fizetést kapnak és jó munkakörülmények között dolgozhatnak. Az oktatási rendszer átalakításához elengedhetetlen biztosítani a tanárok magas színvonalú alap- és továbbképzését, a méltányosság és a befogadás érvényesülését az oktatási és képzési rendszerekben, valamint az innovatív iskolaszervezetet, megteremtve a béke és a biztonság kultúráját. Ahhoz, hogy a fiatalokat az oktatás révén képessé tegyük a fenntartható fejlődés megvalósítására, hozzáértő szakemberekre van szükség, akik sokféle és hathatós eszközökkel rendelkeznek. A szakképzett tanárok tudni fogják, hogyan használhatják fel mindennapi munkájuk során a lehető legjobban a Párizsi Nyilatkozatot ([15]) és a szakképzésről szóló osnabrücki nyilatkozatot ([16]) (a polgári szerepvállalásnak, valamint közös értékeinknek: a szabadságnak, a toleranciának és a megkülönböztetésmentességnek az oktatás által történő előmozdítása).

3.8. Az európai fiatalok kreatív képzelőerejükkel, lelkesedésükkel és energiájukkal felbecsülhetetlen értékű humán tőkét képviselnek, az innovatív ötletek kiapadhatatlan forrásai, és most és a közeljövőben ők játsszák a legnagyobb szerepet a fenntartható fejlődés előmozdításában az uniós tagállamokban. E tekintetben az uniós tagállamok jelentős kiaknázatlan potenciállal rendelkeznek. Az ifjúsági szervezetek és az iskolarendszeren kívüli oktatás fontos szerepet játszanak a fenntartható oktatás és tanulás támogatásában.

3.9. Az EGSZB kéri, hogy az oktatási és tanulási folyamat középpontjában a fiatalok álljanak. Ez úgy érhető el, ha csökkentik a tanári szakmához kapcsolódó bürokráciát, az innovatív pedagógiára és a diákokkal való szoros kapcsolatra összpontosítanak, és minden tanárt felkészítenek az új technológiák használatára és az új tanulási környezetekre, mind a tantervet, mind saját életüket illetően. A transzformatív oktatáshoz az átalakulást előmozdító tanárokra, készségekre és polgárokra van szükség. A tanároknak és az oktatóknak elegendő időre, megfelelő helyre és erőforrásokra van szükségük ahhoz, hogy az érdekeltek közötti hatékony csapatmunka keretében megvalósíthassák a környezeti fenntarthatóságot szolgáló oktatás gyakorlati és horizontális megközelítését. Ez egy olyan horizontális téma, amely egy interdiszciplináris pedagógiai megközelítés keretében az oktatás és a szakképzés valamennyi területét érinti.

3.10. Örvendetes, hogy a fiatalok a „környezetbarátság” jegyében már most is hozzájárulnak országukban a fenntartható fejlődéshez és a nemzetközi éghajlat-politikai célokhoz, ráadásul aktívan bekapcsolódnak az ifjúsági mozgalmak nemzetközi hálózataiba, amelyek célja a természet megőrzése és az éghajlatváltozás elleni küzdelem. Ezt kiegészítendő, az oktatási rendszereket úgy kell átalakítanunk, hogy teret adjanak a transzformatív oktatásnak, amely több fiatal számára lehetővé teszi, hogy erőfeszítéseiket a szükséges gyökeres változások megvalósítására irányítsák. A nemrégiben készült IPCC-jelentés szerint a transzformatív tanulás kritikus szerepet tölt be, mivel egyaránt ösztönzi a közös tudatosságot és a kollektív fellépést ([17]).

4. **A fenntartható fejlődést folyamatos és átfogó tanulási folyamatnak kell tekinteni**

4.1. Azt is be kell látni, hogy az állam és a társadalom fenntartható fejlődése csak a folyamatos tanulás, új tapasztalatok szerzése és azok megértése révén valósulhat meg. E tekintetben a fenntartható fejlődést egy állandó folyamatnak kell tekinteni, amely során a társadalomnak meg kell tanulnia, hogy környezeti, gazdasági és társadalmi szempontból fenntarthatóbb módon éljen. A fenntarthatóságot szolgáló oktatás – az információhoz való hozzáférés biztosításán és a tájékozottság növelésén keresztül, de ami még fontosabb, az emberek innovációra és megoldások kidolgozására való képességének fejlesztése révén – nélkülözhetetlen, ha szeretnénk megváltoztatni életmódunkat és munkamódszereinket. Ahhoz, hogy a fiatalokat arra neveljük, hogy tudatosan közelítsék meg a közösségek és az államok számára kihívást jelentő legösszetettebb fenntartható fejlődési kérdéseket, olyan átfogó tantervek kidolgozására van szükség, amelyek kritikus gondolkodásra és megalapozott döntéshozatalra nevelnek.

4.2. A környezeti fenntarthatóságot szolgáló tanulásról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslat előkészítése érdekében az Európai Bizottság számára végzett tanulmányok és kutatások alapján csak 13 tagállam rendelkezik a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás vagy a környezeti fenntarthatóságot szolgáló oktatás fogalmának egyértelmű meghatározásával. Sajnálatos, hogy a „fenntartható fejlődést szolgáló oktatás” kifejezést és a 4.7. fenntartható fejlődési célt egyes

([15]) Nyilatkozat a polgári szerepvállalásnak, valamint közös értékeinknek: a szabadságnak, a toleranciának és a megkülönböztetésmentességnek az oktatás által történő előmozdításáról, Eurydice.

([16]) Osnabrücki nyilatkozat a szakképzésnek a helyreállítás és a digitális és zöld gazdaságra való méltányos átállás támogatásában betöltött szerepéről – osnabrueck_declaration_eu2020.pdf.

([17]) Az IPCC hatodik értékelő jelentése, a III. Munkacsoport jelentése: Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change, 2871. o.

tagállamokban nem alkalmazzák, annak ellenére, hogy az elismerten a minőségi oktatásra vonatkozó 4. fenntartható fejlődési cél szerves része, és az összes többi fenntartható fejlődési cél kulcsfontosságú előfeltétele. A vizsgált országjelentésekben nem szerepeltek kifejezetten a finanszírozásról szóló kérdések. Az ezen a téren kötelezettségeket vállaló Olaszország azonban egyértelműen kijelentette, hogy a finanszírozás hiánya az egyik fő oka annak, hogy a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás gyakorlati megvalósítása megrekedt. Amikor a kormányok a gazdasági, az energia- és a megélhetési válság miatt megszorításokra kényszerülnek, más szociális területekhez hasonlóan az oktatás is mindig ott van az egyenletben. A beruházások hiánya a privatizáció különböző formáihoz vezet és aszimmetriákat okoz a rendszerekben, ami aláássa a méltányosságot, valamint a pedagógiai és tudományos szabadságot.

4.3. Elgondolkodtató az is, hogy szükséges-e egy központosított, felülről lefelé irányuló stratégia a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás megvalósításához, vagy más tényezők határozzák meg ennek a sikerességét? Dánia és Hollandia nem rendelkezik a fenntartható fejlődést szolgáló oktatásra vonatkozó nemzeti stratégiával, de iskoláikban aktívan foglalkoznak ezzel a témával. Finnország rendelkezik ugyan nemzeti stratégiával, de félő, hogy a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás az iskolák között eltérő szinten valósul meg. Olaszország már beépítette a fenntartható fejlődést szolgáló oktatást a nemzeti tantervébe, de ennek regionális szintű végrehajtása terén még néhány kihívással szembe kell néznie. Franciaország nemzeti stratégiát dolgozott ki, amelyet a helyi oktatási hatóságok irányítanak, és amelyet valamennyi iskolában a nemzeti tanterv és pedagógiai projektek révén hajtanak végre. Ily módon minden szint be van vonva, ez pedig biztosítja a stratégia sikerét.

4.4. Az egyik legfontosabb kérdés a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás prioritásának meghatározása. Az OECD az Európai Bizottsággal együttműködésben nemrégiben olyan kutatást tett közzé ([18]), amely feltérképezi az uniós és az OECD-országokban élő fiatalok környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos kompetenciáit. A tanulmányok és értékelések ezen új megközelítése jó iránymutatásul szolgálhat ahhoz, hogy a tagállamok prioritásként kezeljék a fenntartható fejlődést szolgáló oktatást. Hasznos lenne részletesebben feltárni, milyen kapcsolat van a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás előmozdítására irányuló ENSZ-intézkedések, illetve az OECD arra irányuló intézkedései között, hogy a PISA-n keresztül támogassa az oktatáspolitika fejlesztését. Így kiderülne, vannak-e aszimmetriák abban, ahogyan e két intézkedéscsomag az oktatási rendszereket alakítja.

4.5. A szövetségi rendszerrel rendelkező országokban szintén kihívást jelenthet a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás megvalósítása. Az országjelentésekben azt láthattuk, hogy tagállamonként eltérő az illetékes szövetségi minisztérium és a regionális hatóságok közötti koordináció mértéke – Németország nehézségekkel küzd e téren, Ausztria azonban rendelkezik egy, a koordinációt szabályozó hálózattal. Más országok számára is követendő példa lehet az a rendszer, ahogyan az osztrák szövetségi kormány bekapcsolódik az alulról felfelé építkező kezdeményezésekbe.

4.6. A jelenlegi és a jövőbeli társadalmak számára elengedhetetlen, hogy a fenntartható oktatás és tanulás szempontjából átértékeljék, átgondolják és újradefiniálják az oktatást – az óvodától az egyetemig és azon túl –, hogy az végül mindhárom területen – ökológia, társadalom és gazdaság – magában foglalja a fenntarthatósággal kapcsolatos elveket, ismereteket, készségeket, meggyőződéseket és értékeket. Ennek a folyamatnak globálisnak és interdiszciplinárisnak kell lennie, az alulról szerveződő kezdeményezések és a nyilvánosság bevonásával, és az érintett kormányok támogatásával. Az egyes országokban való végrehajtás során azonban figyelembe kell venni a helyi sajátosságokat és a kulturális jellegzetességeket.

4.7. A fenntartható fejlődést szolgáló oktatásnak a környezetről és annak állapotáról szóló ismereteket kell terjesztenie, és be kell mutatnia azokat a lehetőségeket, amelyek révén gazdaságunk úgy alakítható át, hogy az ösztönzi az emberek és a bolygó jóllétének előtérbe helyezését, miközben elősegíti a nemzedékek közötti méltányosságot és a természeti környezet megőrzését. Ennek az átalakított gazdaságnak nagyobb jelentőséget kell tulajdonítania a környezetbarát gazdálkodási módszereknek, lehetőséget kell biztosítania a természeti és kulturális értékek megőrzésének elősegítésére, valamint értékközpontúnak kell lennie, és az ökoetikára kell alapulnia, felelősséget vállalva a környezet megőrzéséért a jelen és a jövő nemzedékei számára, valamint a természeti erőforrások fenntartható használatáért.

4.8. A fenntartható fejlődést szolgáló, transzformatív oktatásnak:

— a fenntartható fejlődés alapjául szolgáló elveken és értékeken kell alapulnia,

([18]) Borgonovi, F., és mtsai. (2022), „Young people's environmental sustainability competence: Emotional, cognitive, behavioural, and attitudinal dimensions in EU and OECD countries", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, 274. sz., OECD Publishing, Párizs. (2022), „The environmental sustainability competence toolbox: From leaving a better planet for our children to leaving better children for our planet", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, 275. sz., OECD Publishing, Párizs. A dokumentumok a készségekre vonatkozó következő, 2023. évi OECD-kitekintéshez készültek háttéranyagként.

— a fenntartható fejlődés mindhárom területét – a környezetet, a társadalmat és a gazdaságot – is érintenie kell,

— ösztönöznie kell az egész életen át tartó és az élet minden területére kiterjedő tanulást, amely elősegíti a fenntartható, tisztelet- és felelősségteljes, proaktív és kritikus társadalmak létrejöttét,

— egyet kell jelentenie a magas színvonalú, aktív támogatásban részesülő és holisztikus szemléletű oktatással,

— elő kell segítenie a hozzáférhető, jogokon alapuló oktatást, amely tiszteletteljes, inkluzív, és nagyra becsüli a sokszínűséget,

— globális kérdésekkel kell foglalkoznia, de figyelmet kell fordítania a helyi kérdésekre és a kulturális sajátosságokra is,

— a formális, nem formális és informális oktatásra is ki kell terjednie,

— tekintettel kell lennie a fenntartható fejlődés fogalmának változó jellegére.

4.9. A fenntarthatóságot szolgáló, transzformatív oktatásnak nincsenek egyetemes modelljei, éppen ezért minden országnak az érintett szociális partnerek, civil társadalmi szervezetek és más érdekelt felek – köztük az ifjúsági szervezetek – érdemi közreműködésével kell meghatároznia saját prioritásait és intézkedéseit a fenntartható fejlődés és az oktatás területén. Az iskolák együttműködésen alapuló vezetése és az állampolgári ismeretek oktatása kulcsszerepet játszanak abban, hogy az iskolákat a fenntarthatósággal kapcsolatos oktatásnak megfelelően átformálják. A célkitűzéseket, a fő cselekvési irányvonalakat és mechanizmusokat a helyi környezeti, társadalmi és gazdasági feltételek és kulturális sajátosságok figyelembevételével kell meghatározni.

4.10. A fenntartható fejlődést szolgáló oktatási rendszer létrehozása során a hagyományos oktatásról át kell térni egy fenntarthatóság-orientált modellre, amelynek a társadalom, a gazdaság és a környezet fejlődésének integrált megközelítésével támogatott, széles körű, interdiszciplináris ismereteken kell alapulnia. Ennek az oktatásnak magában kell foglalnia a formális (iskolák, egyetemek, továbbképzési intézetek), a nem formális (képzési központok, szemináriumok és kerekasztal-beszélgetések létrehozása, médiahasználat stb.) és az informális oktatás (egymástól való tanulás rendezvények, ifjúsági cserék, fiatalok által vezetett projektek stb. révén) szintjén végzett tevékenységeket. A környezeti fenntarthatóságot szolgáló oktatást integráló oktatási és képzési programoknak hozzáférhetőnek és inkluzívnak kell lenniük. A kormányoknak már a korai szakaszban figyelembe kell venniük a hátrányos helyzetű fiatalok helyzetét, és gondoskodniuk kell arról, hogy módot találjanak e csoportok bevonására.

Kelt Brüsszelben, 2022. december 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG